ΜΟΥΣΙΚΑΙ ΚΡΙΣΕΙΣ

Η ΣΥΜΦΩΝΙΚΗ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

Ἡ συμφωνικὴ τῆς Κυριακῆς : Τρεῖς πρῶτες ἐκτελέσεις, δύο Διευθυνταὶ ὀρχήστρας, τρεῖς σολίστ ἢ μᾶλλον τὸ Ἰταλικὸ Τρίο ὡς σολίστ : Ἀληθινὰ δὲν θὰ μποροῦσε κανεὶς νὰ ζητήσῃ περισσότερα σ᾽ ἕνα πρόγραμμα μιᾶς μόνης συμφωνικῆς.

Ὁ Χάϋδν βέβαια δὲν εἶναι ἀπὸ τοὺς πιὸ νέους, ἀσφαλῶς ὅμως παραμένει ἀπὸ τοὺς πιὸ μεγαλοφυεῖς συμφωνικοὺς καὶ τοῦ γίνεται μεγάλη ἀδικία ὅταν παραμελῆται τόσο !

Γιατὶ ἡ μουσική του εἶναι καὶ θὰ ἐξακολουθῇ νὰ εἶναι πηγὴ ἀστείρευτη τῆς πιὸ ἀπόλυτης καὶ τῆς πιὸ εὐγενικῆς ἀπολαύσεως. Εἶναι ἀκόμη ἡ μουσική του μία σχολὴ καλλιεργημένης καλαισθησίας εἰς τὴν τέχνην, ἕνα θαυμαστὸ ὑπόδειγμα ποὺ κανεὶς δὲν θὰ ἐκουράζετο νὰ ἀποθαυμάζῃ. Ὁ πλοῦτος τῶν ἰδεῶν του εἶναι ἀνεξάντλητος. Ἀλλὰ καὶ ὅταν ἀκόμη καταγίνεται μὲ τὶς βαθύτερες ἔννοιες ἡ ἔκφρασίς του διατηρεῖται ἁπλῆ καὶ ἀξιαγάπητη. Ἡ ἄφθαστος, ἰδεώδης χάρις τῆς μελῳδικῆς του γραμμῆς, ἡ ἀκατανίκητος γοητεία τῶν ἁρμονιῶν του, ἡ πρωτοτυπία τῆς ἐνορχηστρικῆς ἐμπνεύσεως, τὸ αἰσθητικὸν κάλλος τῶν ἐξωτερικῶν γραμμῶν, τὸ ὑπέροχον πνεῦμα του, ἡ θέρμη τῆς ἰδιοσυγκρασίας του, τὸ χιοῦμορ, ἡ σοφία του εἰς τὸ νὰ μὴ ὑπερπηδᾷ ποτὲ κανένα ὅριον, εἶναι ἕνα φυσικὸν θαῦμα, ἀνεξήγητον, ἀκατανόητον ἀλλὰ καὶ πανίσχυρον, ἕνα θαῦμα ποὺ σκορπίζει χαρά, ὅπως ὁ ἥλιος στὴν καθημερινὴ ἀνατολή του.

Εἶναι, ἀλήθεια, σὰν μιὰ ἀναγέννησις τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ πνεύματος ἡ μουσικὴ αὐτή, ποὺ δημιουργήθηκε στὴ Βιέννη μεταξὺ τοῦ 1750 καὶ τοῦ 1825 περίπου, ἡ Βιενναία κλασικὴ σχολὴ ὅπως τὴν ὀνομάζομεν. Ὅ,τι ἐγεννήθηκε εἰς τὴν Ἑλλάδα τοῦ Περικλέους, ἐπάνω εἰς τὴν ἰδανικὴνΠαρθένον λευκότητα τοῦ ἀθανάτου πεντελικοῦ μαρμάρου ἐπαναλαμβάνεται δύο χιλιάδες χρόνια ἀργότερα εἰς τὴν Βιέννην μὲ τοὺς ἄϋλους ἤχους.

Ὁ ἴδιος πηγαῖος πλοῦτος τῆς φαντασίας, τὸ ἴδιον πνευματικὸν ὕψος, ποὺ τείνει νὰ φθάσῃ τὸ καταγάλανον ἄπειρον μὲ τὴν δημιουργὸν Τέχνην, ἡ ἴδια ἀπίστευτος ἀπόλυτος ἁρμονία μεταξὺ ἐξωτερικῆς μορφῆς καὶ ψυχικοῦ περιεχομένου, ἡ ἴδια τελειότης εἰς τὴν αἰσθητικὴν τῶν ἀναλογιῶν, τὸ ἴδιον βάθος, ἡ ἰδία σοφία τοῦ βλέμματος εἰς τὴν ἀντίληψιν τῆς ζωῆς, ἡ ἰδία βεβαιότης, ἡ ἰδία δύναμις εἰς γνώσεις καὶ ἱκανότητα. Καὶ τότε εἰς τὴν Ἀττικὴν καὶ ἀργότερα εἰς τὴν Βιέννην ἡ ἐνασχόλησις μὲ τὴν Τέχνην ἦτο μία ἐσωτερικὴ ἀνάγκη. Νὰ ἐκφράσουν τὴν ζωὴν διὰ τῆς τέχνης καὶ πάλιν διὰ τῆς τέχνης νὰ τῆς δώσουν μίαν τελειωτικὴν βαθυτέραν ἔννοιαν. Αὐτὸς ὑπῆρξεν ὁ σκοπὸς καὶ τῶν δύο ἐκείνων εὐτυχισμένων προνομιούχων ἐποχῶν ποὺ μέχρι σήμερον διατηροῦν εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἀνθρωπότητος τὴν ἰδίαν ἀπρόσιτον πνευματικὴν πρωτοκαθεδρίαν.

Αὐτὴν τὴν στιγμὴν μοῦ ἔρχεται εἰς τὴν μνήμην ὅτι ἡ συμφωνία αὐτὴ «La Reine», ἡ ὁποία εἰς τὸ πρόγραμμα σημειοῦται ὡς «πρώτη ἐκτέλεσις» ἐδόθη πρὸ ἐτῶν εἰς τὸ «Κεντρικὸν» ἀπὸ τὸν Εὐαγγελάτον. Αὐτὸ βέβαια δὲν ἐμείωσε τὴν ἀπόλαυσιν, δὲν μᾶς ἐμπόδισε νὰ ἀκούσωμεν ἄλλη μιὰ φορὰ μὲ χαρὰν τὸ μουσικὸ αὐτὸ θαῦμα ὑπὸ τὴν καλαίσθητον καὶ εὐσυνείδητον διεύθυνσιν τοῦ Οἰκονομίδη καὶ νὰ μᾶς γεννήση τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ζητήσωμεν «περισσότερον Χάϋδν !».

Τὸ δεύτερον μέρος τοῦ προγράμματος αὐτὴ τὴ φορὰ ἦτο ἀφιερωμένον εἰς τὸν Ἀλφρέντο Καζέλλα, ποὺ μᾶς ἦλθε καὶ πάλι μὲ τοὺς γνωστούς μας λαμπροὺς συντρόφους του τοῦ Ἰταλικοῦ Τρίο, Poltronieri καὶ Bonucci. Μᾶς ἔδωσε μαζί τους δύο δείγματα τῆς δημιουργικῆς του ἐργασίας : Ἕνα νεανικὸν ἔργον μὲ τὸν τίτλον «Italia» καὶ τὸ κονσέρτο του γιὰ trio καὶ ὀρχήστραν ποὺ εἶδε τὸ φῶς τῷ 1933.

Τὸ «Italia» εἶναι ἕνα κομμάτι ἀρκετὰ θορυβῶδες, ποὺ θυμίζει τὴ δυσάρεστη ἐκείνη προπολεμικὴ ἐποχὴ κατὰ τὴν ὁποίαν παρουσιάζοντο νεαροὶ συνθέται μὲ «ποιήσεις γιὰ ὀρχήστραν» εἰς τὰς κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ὑπερβολικὰς ἀξιώσεις τῶν ὁποίων διεφαίνετο ὁλοκάθαρα ἡ ἐλπὶς καὶ ἡ ἐπιθυμία νὰ ληφθῇ σοβαρὰ ὑπ' ὄψιν ὁ ποιητής των. Ἐξεδιπλώνοντο τότε σ' αὐτὲς μὲ ἀφάνταστον σπατάλην γιγαντιαῖα μέσα ἐκφράσεως γιὰ νὰ μᾶς ποῦν κατὰ βάθος ἐκπληκτικῶς ἀσήμαντα πράγματα. Δηλαδή : μία στομφώδης ρητορικὴ ἐπεφορτίζετο νὰ μᾶς ἐξαπατήση γιὰ τὴν παντελῆ ἔλλειψιν τῆς οὐσίας.

Τώρα δὲν θέλω νὰ πῶ πὼς ἡ

«Italia» εἰναι ἐντελῶς χωρὶς οὐσιαστικὸν περιεχόμενον. Καὶ ἂν ἀκόμη παραδεχθοῦμε ὅτι ἐδῶ κι' ἐκεῖ ἡ θεματικὴ ὕλη, ὑπὸ ἔποψιν καλαισθησίας δὲν φθάνει κάποιο σχετικὸ ὕψος, πάντως πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι εἶναι ἀφαντάστως πλούσιον εἰς ἐντυπωσιακὴν δύναμιν, ἔστω καὶ ἐντελῶς ἐξωτερικήν. Ἔπειτα θεωρῶ περιττὸν νὰ ὑποδείξω τὴν ἐπιτηδειότητα εἰς τὴν ἐπεξεργασίαν καὶ τὴν ἄψογον τεχνικὴν εἰς τὴν ἐνορχήστρωσιν χάρις εἰς τὴν ὁποίαν ἀκούεται περίφημα. Αὐτὰ ὅλα ἐννοοῦνται ὅταν ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ἡ τεχνικὴ δεινότης τοῦ Καζέλλα. Ὅλα ὅμως αὐτὰ δὲν ἐξουδετερώνουν τὴν μοιραίαν ἐντύπωσιν τοῦ ἐπιφανειακοῦ ποὺ σφραγίζει ὅλα τὰ καλλιτεχνικὰ προϊόντα τῆς ἐποχῆς ποὺ ἐγράφηκε.

Ὅτι ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Καζέλλα ἄλλαξε συχνὰ καὶ βασικὰ εἶναι γνωστό. Ἔλαβε μέρος σ' ὅλες τὶς μεταβολὲς καὶ παρηκολούθησε ὅλας τὰς φάσεις ποὺ ἔλαβε ἡ σύγχρονη μουσική. Ἀπό τινων ἐτῶν, ὅπως ἀποδεικνύεται καὶ ἀπὸ τὸ κοντσέρτο του γιὰ trio, στρέφεται πρὸς τὸ πνεῦμα τῶν παλαιῶν Ἰταλῶν, τοὐλάχιστον κατὰ τὴν τεχνοτροπίαν : δηλαδὴ πιάνεται ἀπὸ τὴν παλαιὰν παράδοσιν τῆς χώρας του, ὅπως κάνουν σήμερα λίγο-πολὺ ὅλοι καὶ παντοῦ ! Καθαρές, καλοζυγισμένες στὶς ἀναλογίες τους φόρμες, κομψὴ καὶ χαριτωμένη ἀρχιτεκτονικῶς διαφάνεια εἰς τὸ χάραγμα τῶν φωνῶν, οἰκονομία εἰς τὰ μέσα τῆς ἐκφράσεως, συγκράτημα εἰς τὸ αἴσθημα, εὐστροφία πνεύματος, διασκεδαστική, λεπτὴ εἰρωνεία ! Ἐν συντόμῳ : μία μουσικὴ ἐλαφρά, εὐκίνητη, ζωηρά, ὄχι αἰσθηματική, γραμμένη μὲ τρόπον ποὺ μαρτυρεῖ ἀφάνταστον πλοῦτον γνώσεων, ἀλλὰ ὄχι πάντοτε πειστικὴ ὑπὸ ἔποψιν περιεχομένου. Αὐτὴ τοὐλάχιστον εἶναι ἡ ἐντύπωσις, ποὺ δέχεται κανεὶς ἀπὸ τὴν πρώτην ἀκρόασιν αὐτοῦ τοῦ ἔργου, ποὺ ἐξετελέσθη φυσικὰ λαμπρὰ ἀπὸ τὸ «Trio Italiano» μὲ τὴν φροντισμένην συνοδείαν τῆς ὀρχήστρας ὑπὸ τὸν Οἰκονομίδην.

Ἐπρόκειτο πάντως περὶ δύο γνωριμιῶν μεγάλου ἐνδιαφέροντος, ποὺ μᾶς ἐπέτρεψαν νὰ ρίξωμεν ἕνα παρατεταμένον βλέμμα εἰς τὸν δρόμον, τὸ ὁποῖον ἀκολουθεῖ δημιουργῶν, ὁ μουσικὸς αὐτὸς ὁ τόσον πλούσια ἀπὸ τὴν φύσιν προικισμένος. Τὸ κοινόν, πυκνότατον καὶ ἐνθουσιῶδες εὐχαρίστησε μὲ τὰς ζωηροτέρας ἐκδηλώσεις.

Alex Thurneyssen